

Analyzing the Effects of the Internet on the Principle of Neighborhood-Based in the Iranian-Islamic City: A Meta-Synthesis Approach

Morteza Mirgholami , Parisa Hashempour * , Rasool Haghbayan

Department of Urbanism, Tabriz University of Islamic Art, Tabriz, Iran

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

- Neighborhood
- Iranian-Islamic Neighborhood-Based
- Information and Communication Technology
- Internet

Neighborhood-based is a fundamental principle of Iranian-Islamic urban planning and a key factor in the sustainability of its cities, which has been diminished today due to various factors. The realization of this principle, in addition to being in accordance with Islamic thought, is also aligned with global urban planning approaches. In recent decades, gradually due to changes in conditions resulting from the advancement of the internet and cyberspace, cities and their neighborhoods are facing a new situation, which affects the realization of the principle of Neighborhood-based in Iranian-Islamic cities. Accordingly, the present study, while extracting and explaining the fundamental components of Iranian-Islamic neighborhood-based, assesses the status of these components in terms of importance and feasibility in the Internet age. This research is based on the qualitative meta-synthesis approach, which, in its various stages, has also utilized data coding based on themes and logical reasoning to extract, analyze, and interpret the findings. According to the findings, the effect of the internet on the components of self-help and local governance, while transformative, is mainly positive and facilitating. The component of relative functional self-sufficiency of the neighborhood is less needed in the internet age, and the component of neighborhood relations and local cooperation, despite maintaining its necessity in this era, will have less feasibility due to the decline in the quality of social and neighborhood relations. Overall, because the foundation and basis of the Iranian-Islamic neighborhood and its neighborhood-based are based on social relations, in the form of neighborhood relations, the realization of Iranian-Islamic Neighborhood-based in the internet age is more difficult and complex than before and may decline.

Research Article

Received: 11/10/2023

Accepted: 03/01/2024

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Citation: Mirgholami, M.; Hashempour, P. & Haghbayan, R. (2024). Analyzing the Effects of the Internet on the Principle of Neighborhood-Based in the Iranian-Islamic City: A Meta-Synthesis Approach. *Sustainable Development of Geographical Environment*. Vol. 6, No. 11, (21-40). <https://doi.org/10.48308/sdge.2024.232829.1146>

* Corresponding Author's Email: m.mirgholami@tabriziau.ac.ir

Sustainable Development of Geographical Environment

Journal homepage: <https://egsdejournal.sbu.ac.ir>

Extended Abstract

Background and purpose: Today, neighborhood-based has been weakened and neglected due to the influence of various factors. On the other hand, in the last few decades, due to the changes in the conditions caused by the development of the Internet and cyberspace, cities and their neighborhoods are facing a new situation, which affects the realization of the principle of the Iranian-Islamic city. Based on this, the current research intends to extract and explain the basic components of the Iranian-Islamic neighborhoods-based, and measure the status of these components in terms of their importance and feasibility in the Internet age.

Methodology: The information in this research is documented and based on books, articles, research plans, and other authentic written documents related to the main keywords of the research. First, to measure the acceptability of the Iranian-Islamic neighborhoods based on the age of the Internet, the basic components of the Iranian-Islamic neighborhoods-based are identified, then the status of these components in this era is analyzed based on the available global sources. The research method to perform the mentioned process is based on the meta-synthesis qualitative method, which integrates and combines the findings of a series of related qualitative studies and interprets their results and findings. In addition, in the various meta-synthesis stages of this research, data coding according to themes and logical reasoning was used to extract, analyze and interpret the findings.

Findings and discussion: According to the findings, the Iranian-Islamic neighborhood-based in the functional dimension that monitors the relative functional self-sufficiency reduces the necessity of its

existence in the age of the Internet, and its realization in a neighborhood is highly dependent on the conditions of the neighborhood in terms of the physicality of the neighborhood or the internet activity status of people in the neighborhood.

The Iranian-Islamic neighborhood-based in the social dimension, which is mainly focused on neighborly relations, its gap and serious lack is also felt in the age of the Internet.

However, the Internet can have serious negative effects on neighborhood relations due to the change in people's living conditions and the transfer of a large part of social relations to social networks. Another point is that there are difficult and complex challenges and issues such as maintaining and strengthening face-to-face relations in this field, which makes it difficult to improve and strengthen neighborhood relations with the characteristics of an Islamic city in this era. The neighborhood-based in management dimension in the form of self-help and local governance can also have a suitable situation in the age of the Internet, while increasing the necessity, due to the capacity of this technology to increase transparency, participation and efficiency of urban management, and the problems and challenges of this area can be solved more than in the past.

Conclusion: Overall, because the foundation and basis of the Iranian-Islamic neighborhood and its neighborhood-based are rooted in the social dimension and social relations, in the form of neighborhood relations, the realization of an Iranian-Islamic neighborhood in the internet age is more difficult and intricate than before and may face decline.

تحلیل تاثیرات اینترنت بر اصل محله محوری شهر ایرانی - اسلامی با رویکرد فراترکیب

مرتضی میرغلامی^{ID*}، پرینا هاشم پور^{ID}، رسول حق بیان^{ID}

گروه شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

چکیده

محله محوری یکی از اصول اساسی شهرسازی ایرانی-اسلامی و از عوامل پایداری شهرهای آن بوده که امروزه تحت تاثیر عوامل مختلفی تضعیف شده است. تحقق این اصل علاوه بر انطباق با اندیشه اسلامی با رویکردهای جهانی شهرسازی مخصوصاً در حوزه پایداری همسویی دارد. از طرفی در چنددهه اخیر، به تدریج به واسطه تغییرات شرایط ناشی از پیشرفت اینترنت و فضای مجازی، شهرها و محلات آن با وضعیت جدیدی روبرو هستند که این موضوع بر تحقق اصل محله محوری شهر ایرانی-اسلامی تاثیرگذار است. بر این اساس پژوهش حاضر ضمن استخراج و تبیین مولفه‌های اساسی محله محوری ایرانی-اسلامی، وضعیت این مولفه‌ها را از حیث اهمیت و امکان‌پذیری در عصر اینترنت سنجیده است. این پژوهش بر اساس کلان‌روش کیفی فراترکیب بوده که در مراحل مختلف خود از کدگذاری داده‌ها بر حسب مضامین و استدلال منطقی نیز جهت استخراج، تحلیل و تفسیر یافته‌ها بهره گرفته است. طبق یافته‌ها، از میان سه مولفه اساسی محله محوری ایرانی-اسلامی، تاثیر اینترنت بر مولفه خودیاری و حکمروایی محلی ضمن متحول‌کننده بودن، عمدتاً مثبت و تسهیل‌گرانه است، مولفه خودکفایی نسبی عملکردی محله در عصر اینترنت، کمتر مورد نیاز است و مولفه روابط همسایگی و همیاری محلی نیز علی‌رغم حفظ ضرورت در این عصر، امکان‌پذیری کم‌تری را به جهت کاهش کیفیت روابط اجتماعی و همسایگی محلی دارد. در مجموع به علت اینکه اساس و پایه محله ایرانی-اسلامی و محله محوری آن بر بعد اجتماعی و روابط اجتماعی، در قالب روابط همسایگی متکی است، تحقق محله محوری ایرانی-اسلامی در عصر اینترنت سخت‌تر و پیچیده‌تر از گذشته و رو به افول است.

اطلاعات مقاله

واژه‌های کلیدی:

- محله
- محله محوری شهر ایرانی-اسلامی
- فناوری اطلاعات و ارتباطات
- اینترنت

مقاله: پژوهشی

(مستخرج از رساله دکترا)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۳

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

استناد: میرغلامی، مرتضی؛ هاشم پور، پرینا و حق بیان، رسول (۱۴۰۳). تحلیل تاثیرات اینترنت بر اصل محله محوری شهر ایرانی-اسلامی با رویکرد فراترکیب، توسعه پایدار محیط جغرافیایی، دوره ۶، شماره ۱۱، (۴۰-۲۱).

<https://doi.org/10.48308/sdge.2024.232829.1146>

* رایانامه نویسنده مسئول: m.mirgholami@tabriziau.ac.ir

مقدمه

موضوع محله و محله‌محوری به‌عنوان یک مفهوم سنتی، در دهه‌های اخیر محل رجوع بسیاری از اندیشمندان شهرسازی به ویژه در حوزه پایداری قرار گرفته است. برای مثال، مفهوم توسعه محله سنتی^۱ در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ مطرح شد (Biki Tafti and Jalili Sadrabad, 2022). در این زمینه مدنی‌پور بر این عقیده است که رشد شدید فردگرایی در دهه ۱۹۸۰، مرتبط با شواهد ظهور محله‌گرایی در دهه‌ی ۱۹۹۰ و احساس نیاز به بازساختن دوباره محلات و اجتماعات محلی است. مدنی‌پور پایه‌های مهم برای اعتقاد به توسعه محلات را دست‌یابی به شکل پایدار شهری، روش مناسب برای مدیریت شهری، هویت‌بخشی به مردم و مقابله با فردگرایی بیان می‌دارد (Madanipour, 2001). محله‌محوری سابقه دیرینه‌ای نیز در شهرسازی سنتی ایران دارد که می‌تواند در جهت بومی‌نمودن این رویکرد جهانی به کار گرفته شود. محله‌محوری از خصوصیات و ارکان اساسی شهرهای ایرانی-اسلامی بوده است (Ansari, 2002; Sheikhi, 2003; Meshkini, et al, 2015). با این حال مفهوم محله‌محوری ایرانی-اسلامی علی‌رغم ظرفیت‌ها و اهمیت آن جهت تحقق شهر ایرانی-اسلامی، کم‌تر در پژوهشی به‌طور مستقل مورد توجه قرار گرفته است. از طرفی در دهه‌های اخیر محلات با دگرگونی شرایط به‌واسطه پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات به ویژه اینترنت مواجه هستند که می‌تواند تحقق محله‌محوری ایرانی-اسلامی را متاثر نماید.

امروزه فضاهای محلات شهری، رقیب و مکمل قدرتمندی همچون اینترنت و فضای مجازی دارند که می‌تواند بسیاری از عملکردهای سنتی محلات شهری همچون تامین خدمات، تفریح و گذران وقت و برقراری تعاملات اجتماعی را بر عهده بگیرد یا نقش تسهیل‌کننده و مکمل در انجام فعالیت‌های فیزیکی داشته باشد. به‌طوری که نه‌تنها مکان انجام فعالیت‌ها بلکه نحوه انجام فعالیت‌های روزمره مردم را دچار تحولات جدی نماید. با این حال اگرچه تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله اینترنت بر شهرها و محلات آن اجتناب‌ناپذیر است اما برنامه‌ریزان شهری به اندازه کافی روی این تأثیرات متمرکز نیستند. این عدم توجه به دلیل ماهیت نامرئی این ارتباطات، تأثیرات نامشخص فناوری اطلاعات و ارتباطات در ساختار فضایی شهری، نبود چارچوب‌های تحلیلی مناسب، سرعت بالای تغییرات مربوط به ارتباطات از راه دور شهری، عدم شناخت فناوری جدید به عنوان عوامل تأثیرگذار در سازماندهی فضایی شهرها و ترس محققان از متهم‌شدن به جبرگرایان فناوری بودن است. از طرف دیگر، در حال حاضر، فناوری اطلاعات و ارتباطات بیشتر به دلیل توانایی خود در بهبود ابزارهای برنامه‌ریزی شهری به کار گرفته می‌شود و عواقب اقتصادی-اقتصادی و مکانی آنها کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد (Yousefi and Dadashpoor, 2019). غفلت و عدم شناخت صحیح در این زمینه می‌تواند هدایت و کنترل شهر از جمله محلات آن در مسیر تحقق شهر اسلامی را با مشکل روبرو کند.

در مجموع به نظر می‌رسد به‌علت تغییرات بنیادین شرایط در عصر اینترنت، ارائه طرح‌های محله‌گرایی، باززنده‌سازی و معاصرسازی متداول برای محلات شهری که به دنبال احیا و برقراری مجدد ارزش‌ها و اصول محلات سنتی گذشته هستند، دیگر لزوماً نمی‌تواند کارآمدی کافی را داشته باشد. بلکه بایستی با گذر از نگاه صرف فیزیکی، کالبدی و مکانی به شهرها، تغییر شرایط در عصر معاصر را درک کرده و فضای فیزیکی شهرها را در ارتباط با فضای مجازی فهم نموده و ارتباط پیچیده و ظریف میان آن‌ها را مورد تحلیل و کنکاش قرارداد. این نوع نگرستن به محلات شهری می‌تواند قابلیت و امکان‌پذیری تحقق محله‌محوری به عنوان یک رویکرد جهانی و در عین حال منطبق با شهرسازی اسلامی را در عصر اینترنت مشخص نماید. براین اساس پژوهش حاضر قصد دارد تا ضمن تبیین محله‌محوری ایرانی-اسلامی، تأثیر اینترنت بر امکان محله‌محوری ایرانی-اسلامی را تحلیل و تبیین نماید. بدین ترتیب سوالات پژوهش حاضر این است که (۱) آیا محله‌محوری ایرانی-اسلامی در عصر اینترنت همچنان با توجه به تغییر شرایط زندگی مردم به ویژه از لحاظ تعاملات اجتماعی، اهمیت و ضرورت گذشته خود را دارد؟ (۲) چه تأثیراتی اینترنت بر امکان‌پذیری مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی دارد و چالش‌ها و مسائل پیش‌رو محله‌محوری ایرانی-اسلامی در عصر اینترنت کدامند؟

مبانی نظری و پیشینه

محله‌محوری شهر ایرانی- اسلامی، خصوصیات و ابعاد آن

عوامل مختلفی نظیر قشربندی اجتماعی، ویژگی‌های فرهنگی، قومی و مذهبی، الگوهای زیستی بدوی- قبائلی و روستایی و استقرار گروه‌های جمعیتی با پیشینه‌های مختلف در شهر، ساختار کالبدی و اجتماعی شهرهای دوره اسلامی را به سمت تقسیمات محله‌ای مشخص سوق داده است. اساساً زندگی در شهرهای دوره اسلامی در قالب محلات مسکونی سامان یافته و شهر در قالب نظام محله‌ای عمل می‌کرد (Sheikhi, 2003). هر محله یک شهر کوچک با تمام خدمات و تأسیسات اولیه مورد نیاز ساکنین مثل مسجد، آب انبار، گرمابه، بازارچه و ... بوده و عناصر و سازمان‌یافتگی مشابه کل شهر داشته است (Sheikhi, 2003; Rahnamaei, et al, 2007). محله بعنوان یک واحد اصلی روابط اجتماعی در شهرهای اسلامی بوده و واحدهای منسجم اجتماعی درون مرزهای مشخص محله شکل گرفته است (Ansari, 2002; Salaripour, et al, 2018). فعالیت‌های جاری در محله باعث می‌شده تا هم‌محله‌ای بودن یک ارزش اجتماعی باشد (Ansari, 2002). از این رو محله واحد اصلی اجتماعی و عملکردی در شهر بوده که موجب همبستگی اجتماعی و پیوندهای گروهی درون محله و جدایی با بیرون محله بود.

اصل محله‌محوری را می‌توان به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین اصول شهرسازی ایرانی- اسلامی ذکر نمود (Meshkini and Rezaei Moghadam, 2014; Meshkini, et al, 2015). در جامعه سنتی ایران برخلاف شهرهای اروپای قرون وسطی، شهرنشین هیچ حق و حقوق و یا امتیاز خاصی به‌واسطه شهرنشین شدن نداشته و حس مسئولیت مدنی در مقیاس شهر بسیار محدود بوده است. در این سیستم حس تعلق، هویت‌یابی، وفاداری و مسئولیت‌پذیری مردم نسبت به جامعه محله‌ای قوی‌تر از جامعه شهری است. غلبه جامعه محلی بر جامعه شهری موجب تعریف حقوق و وظایف افراد بر پایه عضویت و همبستگی اجتماعی آن‌ها در جامعه محله‌ای می‌شد و قوانین و مقررات کاملاً قراردادی و عرفی بودند و روابط و تعاملات اجتماعی درون محلات صورت می‌پذیرفت (Maroufi and Dolabi, 2020). در محلات سنتی، ساکنین محله نسبت به یکدیگر و به محله از وظایف و حقوق خاصی برخوردار بودند و خود را جزئی از جمع و بقا و آسایش خود را در کارایی و قدرت مجموعه می‌دیدند. تحت تأثیر این نظام اجتماعی که مقوله‌های اقتصادی و سیاسی را نیز در بر می‌گرفت، محلات به صورت اجتماع‌های کوچک، خودکفا می‌شدند (Hosseini and Soltani, 2018). نیاز به همبستگی داخلی از یک سو و تحدید گروه اجتماعی خودی در مقابل دیگران از سوی دیگر، لزوم خودکفایی نسبی را در زمینه خدمات و تأسیسات لازم توجیه می‌کرد (Yazdani, 2015). به نحوی که استقلال و خودکفایی نسبی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، خدماتی، مدیریتی (پایین به بالا) از ویژگی‌های محلات سنتی ایران بوده است (Hosseini and Soltani, 2018).

سه مولفه خودگردانی، خودکفایی و خودحامی‌گری را می‌توان به‌عنوان مولفه‌های مختص به محلات در شهرهای سنتی ایران نام برد که بیانگر محله‌محوری آن‌هاست. خودگردانی محلات در قالب شکل‌گیری نهادهای ناظر محلی و عدم دخالت نهاد حاکمیت در امور داخلی محلات می‌باشد. کنترل و اداره محلات بیش‌تر برعهده ساکنان بوده و هر محله دارای استقلال نسبی در تصمیم‌گیری و اعمال نظر در امور جاری خود بوده است (Soltanzadeh, 2020). تامین خدمات مورد نیاز ساکنین به کمک انجمن‌های خیریه و نهاد اوقاف و شکل‌گیری سیستم‌های همیاری محله‌ای منجر به ایجاد محلات خودکفا در گذشته شده و در نهایت پایبندی به اخلاق مشترک و اشتراک منافع ساکنین موجب افزایش نقش حمایت‌گر محلات می‌شده است (Maroufi and Dolabi, 2020). بدین ترتیب محله در ابعاد مدیریتی، اجتماعی و عملکردی، نقش محوری در شهرهای ایرانی- اسلامی داشته است. با این حال محله محوری ایرانی- اسلامی با محوریت روابط اجتماعی و بر مبنای روابط گرم همسایگی مطرح بوده است (Meshkini and Rezaei Moghadam, 2014; Meshkini et al, 2015). به نحوی که روابط و پیوند اجتماعی بین اهالی محله موجب ایجاد سرمایه اجتماعی و رفع نیازهای اهالی با کمک افراد همان محله می‌شده است. به عبارت دیگر، روابط اجتماعی قوی که بیش‌تر در قالب روابط

همسایگی در محله وجود داشته، موجب خودیاری و مدیریت محلی محله می‌شده و خودکفایی نسبی خدماتی را برای محله به ارمغان می‌آورد. بنابراین محله محوری ایرانی-اسلامی تا حد زیادی به روابط همسایگی وابسته بوده و بر مبنای آن معنا و مفهوم پیدا می‌نموده است.

از طرفی محله محوری ایرانی-اسلامی مطابق با خصوصیات و شرایط محلات سنتی گذشته بوده است. به طوری که اگرچه همچنان اصل محله محوری مورد تاکید و مطابقت با نظریات و اندیشه‌های مطرح در شهرسازی (مخصوصاً حوزه پایداری) و ارزش‌های فرهنگی-دینی کشورمان قرار دارد ولی با توجه به تغییرات اساسی محلات معاصر همچون پیشرفت تکنولوژی، تغییرات نحوه زندگی و کار مردم و واگذاری مسئولیت اداره محله به نهادهای مسئول شهری، طبیعی است که مولفه‌های محله محوری ایرانی-اسلامی دچار تغییراتی در مفهوم و نحوه تحقق و معیارهای خود شوند. برای مثال امروزه مولفه خودکفایی نسبی عملکردی محله که بر تامین نیازهای اساسی روزمره مردم در داخل محله معطوف است، معیارهای تحقق آن دچار تغییراتی به واسطه پیشرفت تکنولوژی و تغییرات نیازهای زمانه شده و به جای عناصر خدماتی همچون آب انبار یا حمام، ایجاد عناصری از قبیل فضاهای سبز یا فضاهای گذران اوقات فراغت در محلات اهمیت پیدا نموده است. از این رو مقاله حاضر با تکیه بر اصل مفهوم مولفه‌های محله محوری ایرانی-اسلامی نه عیناً تکرار شیوه و معیارهای تحقق آن‌ها در محلات سنتی گذشته، به تحلیل تاثیرات اینترنت بر این مولفه‌ها می‌پردازد.

تأثیر اینترنت بر شهر و محلات شهری

اینترنت از دهه ۲۰۰۰ میلادی به تدریج بر قدرت و نقش خود در زندگی انسان‌ها افزوده است و نقش اساسی در کار، خرید، سرگرمی، کسب اطلاعات، آموزش و سرگرمی مردم پیدا نموده است. اینترنت تقسیم‌بندی سنتی فعالیت‌ها (همچون کار، مدرسه، خرید، معاشرت و...) در زمان‌ها و مکان‌های معین در شهرها را از طریق افزایش انعطاف‌پذیری فعالیت‌ها، ارائه انواع جدیدی از فعالیت‌ها، فراهم کردن امکان چندعملکردی بودن^۲ (انجام همزمان چندفعالیت)، چندپارگی فعالیت‌ها^۳ (خردکردن یک فعالیت به چند فعالیت کوچکتر جهت انجام در زمان‌ها و مکان‌های مختلف) و بازسازماندهی مکانی-زمانی فعالیت‌ها تغییر داده است (Yousefi and Dadashpoor, 2019). موضوع قابل ملاحظه این است که نقش اصلی اینترنت گسترش قدرت انتخاب و آزادی فرد است، هم فعالیت‌ها و هم راه‌ها و نحوه انجام یک فعالیت معین (Mokhtarian et al, 2006). به طوری که کاربران اینترنت تمایل به انجام فعالیت‌های روزمره از طریق ترکیب‌های مختلف بین فضاهای واقعی و مجازی دارند مانند لمس و امتحان محصولات در فروشگاه‌های واقعی و سپس خرید آنلاین و یا بالعکس (Kellerman, 2016). وضعیتی که شهرها را به عنوان محل زندگی انسان‌ها و تبلور کالبدی نیازهای انسانی تحت تأثیر جدی خود قرار می‌دهد.

پیشرفت بیش‌تر اینترنت و پژوهش‌های بیش‌تر درباره آن، باورهای غلط نخستین مربوط به تأثیر این فناوری‌ها بر شهرها را همچون جبرگرایی فناوری، انحلال شهری، دسترسی برابر جهانی، جایگزینی حمل و نقل و ناتوانی محلی در برابر تغییرات تکنولوژیکی را کمرنگ نموده است (Malecki, 2006). امروزه مشخص است که تأثیر اینترنت بر شهرها به روشی ساده، جهانی و خطی اتفاق نمی‌افتد. کنش اجتماعی برنامه‌های ارتباط از راه دور در شهرها را به روش‌های متنوع و مشروط شکل می‌دهد و توسعه این فناوری‌ها می‌تواند منجر به موقعیت‌های پیچیده و به‌ظاهر متناقض در شهرها شود (Graham and Marvin, 2002). برای مثال از اینترنت می‌توان برای تقویت ابعاد عمومی، محلی و مدنی شهرها و همانطور حمایت از چندپارگی اجتماعی و اتمی‌سازی شهرها استفاده کرد یا این فناوری بسته به شرایط مختلف فضایی و زمانی می‌تواند تأثیرات متفاوتی بر تمرکزگرایی یا پراکنده‌رویی شهرها بگذارد (Yousefi and Dadashpoor, 2019). بنابراین پیامدهای ارتباطات از راه دور برای شهرها نامشخص و از پیش تعریف نشده‌اند. مانند همه فناوری‌ها، اینترنت تنها از طریق مشارکت در روند گسترده‌تر تحولات اجتماعی، سیاسی-اقتصادی و جغرافیایی تأثیر

می‌گذارد (Graham and Marvin, 2002). تغییر عمده فضایی ایجاد شده توسط این فناوری در سازماندهی مجدد فضای شهری نیست بلکه در تسهیل این فناوری در استفاده کارآمدتر و پیچیده‌تر از هر ساختار فضایی و سازمانی خاص است (Kellerman, 2009). زیرا که اینترنت می‌تواند چگونگی ادراک فضا، مورد استفاده گرفتن فضا و کنترل آن را بازتعریف نماید.

محله نیز به‌عنوان یک واحد اصلی عملکردی و اجتماعی در شهر از توسعه اینترنت و فضای مجازی تاثیر می‌پذیرد. تقویت حضور و فعالیت افراد در بستر فضای مجازی جهت انجام فعالیت‌های مختلف روزمره و شکل‌گیری سبک‌های زندگی الکترونیکی^۴ یا اجتماعات مجازی^۵ می‌تواند عملکرد محلات شهری را متاثر کند و نقش و جایگاه آن‌ها را تغییر دهد. موضوعی که توسط اندیشمندان مختلف مورد توجه قرار گرفته و این پژوهشگران تاثیر قابلیت‌های اینترنت مثل شبکه‌های اجتماعی مجازی^۶، خرید آنلاین و یا دورکاری^۷ بر محلات و روابط محلی را تحلیل نموده‌اند (Mitchell, 2003; Hampton and Wellman, 2003; Wellman, 2005; Alizadeh, 2009, Johnson and Halegoua, 2014, Xi et al, 2021). بعلاوه اینترنت و فضای مجازی به جهت ایجاد ظرفیت‌ها و فرصت‌های جدید جهت برنامه ریزی و مدیریت محله مورد توجه قرار گرفته است (Afzalan and Evans-Cowley, 2015; Mossberger et al, 2008; Capece and Costa, 2013; Lin and Geertman, 2019; Kleinhans et al, 2015). با این حال این پژوهش با نگاهی تحلیلی و چندجانبه به تحلیل تاثیرات اینترنت بر محله از منظر مولفه‌های محله‌محوری ایرانی- اسلامی معطوف بوده که با بهره‌گیری از یافته‌های تعداد کثیری از منابع معتبر در این حوزه انجام گرفته است. تحلیل مذکور بر مبنای مفاهیم کلیدی حاصل از مولفه‌های محله‌محوری ایرانی- اسلامی که در عصر حاضر نیز مورد تاکید قرار دارند، عملیاتی شده است. این مفاهیم و مولفه‌ها شامل خودکفایی نسبی عملکردی (تامین نیازهای اساسی روزمره ساکنین در داخل محله)، روابط همسایگی و همیاری (تعامل قوی با همسایگان و کمک، حمایت و نیکی به آن‌ها) و خودیاری و حکمروایی محلی (اداره محله با تکیه بر ساکنین) بوده که اینترنت با تاثیرگذاری بر فعالیت‌های روزمره و سبک زندگی مردم و روابط اجتماعی آن‌ها، عامل موثری در تحول وضعیت آن‌ها بوده است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر یک پژوهش بنیادی- توسعه‌ای و با رویکرد کیفی بوده که به دنبال درک کل‌نگر و جامع نسبت به تاثیرات اینترنت بر موضوع محله‌محوری ایرانی- اسلامی است. جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش بصورت اسنادی و با تکیه بر کتب، مقالات، طرح‌های پژوهشی و سایر اسناد معتبر مکتوب در رابطه با کلید واژه‌های اصلی تحقیق انجام شده است. در ابتدای این پژوهش، محله‌محوری ایرانی- اسلامی به‌عنوان یک اندوخته و دارایی ارزشمند در محلات سنتی شناسایی شده که در عصر اینترنت می‌تواند به‌علت تغییرات و تحولات شرایط زندگی مردم وضعیت متفاوتی را تجربه نماید. سپس جهت سنجش پذیرش محله‌محوری ایرانی- اسلامی در عصر اینترنت، مولفه‌های اساسی محله‌محوری ایرانی- اسلامی شناسایی شده و بعد از آن وضعیت این مولفه‌ها در این عصر با تکیه بر منابع معتبر جهانی بررسی و تحلیل گردید. روش پژوهش جهت فرآیند مذکور، برپایه کلان روش کیفی فراترکیب^۸ شکل گرفته که در مراحل مختلف آن از کدگذاری داده‌ها بر حسب مضامین و استدلال منطقی نیز جهت استخراج، تحلیل و تفسیر یافته‌ها بهره‌گرفته شده است. فراترکیب، به یکپارچه‌سازی و ترکیب یافته‌های مجموعه‌ای از مطالعات کیفی به هم مرتبط می‌پردازد و نتایج و یافته‌های آن‌ها را تفسیر می‌نماید (Walsh and Zimmer, 2006; Leary and Walker, 2018). روش‌های فراترکیب علی‌رغم مشابهت‌هایشان، با توجه به هدف پژوهش و داده‌های موجود می‌توانند متفاوت باشند (Sandelowski and Barroso, 2003; Leary and Walker, 2018). فرآیند فراترکیب این پژوهش در ۵ مرحله اصلی تعریف سوال تحقیق، شناسایی و بازیابی مطالعات، تعیین معیارهای ورود و خروج مطالعه، استخراج نتایج و تحلیل و تلفیق یافته‌ها انجام شده است.

در مرحله تعریف سوال تحقیق، پس از درک اهمیت محله‌محوری در شهر ایرانی-اسلامی و تاثیرات اینترنت بر محله‌محوری ایرانی-اسلامی، ضمن استخراج مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی، این سوال تعیین شد: تاثیرات اینترنت بر مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی چیستند؟ سپس در مرحله شناسایی و بازیابی مطالعات، مطالب با بررسی اسنادی و جستجو کلیدواژه‌های مختلف، عمدتاً واژه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و اینترنت در ترکیب با واژگانی همچون شهر، محله، اجتماع^۹ در پایگاه داده گوگل اسکولار^{۱۰} جمع‌آوری شد. با این حال بر مبنای کلیدواژه‌های استخراجی از منابع بدست آمده، جستجو با کلیدواژه‌های جدید در حوزه اینترنت همچون رسانه اجتماعی^{۱۱} تکمیل شده است. با توجه به میان رشته‌ای بودن مفهوم موردنظر پژوهش، علاوه بر تحقیقات متخصصین علوم شهری، از تحقیقات متخصصین و پژوهشگران علوم اجتماعی، ارتباطات، مدیریت و فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز بهره گرفته شد. بعد از آن در مرحله تعیین معیارهای ورود و خروج مطالعه، معیارهای ورود و خروج مشخص شد. معیارهای ورود شامل (۱) انتشار در ۲۰ سال اخیر (۲۰۰۰-۲۰۲۲ میلادی) منبع (مگر در منابع شاخص) و با اولویت منابع جدیدتر (۲) دارای ارجاع زیاد بودن منبع (۳) چاپ اثر در مجلات معتبر بین‌المللی مرتبط با موضوع (نظیر مجله اربن تکنولوژی^{۱۲}) و پایگاه‌های داده معتبر بین‌المللی (همچون تیلور اند فرنسیس^{۱۳}، الزویر^{۱۴}، اشپرینگر^{۱۵} و سیج^{۱۶}) و (۴) نوشته‌شدن اثر توسط نویسندگان پرجاع و برجسته در زمینه تحقیق (وبر، میشل، کاستلز، همپتون، ولمن، کلرمن و ...) بوده و معیارهای خروج نیز شامل (۱) عدم دسترسی (۲) نامرتب بودن از نظر محتوا و زمان (۳) تکراری بودن محتوای یک منبع (۴) تعداد زیاد آثار یک نویسنده در بین منابع به شرط نبودن محتوای متمایز و برجسته و (۵) عدم رعایت استانداردهای بین‌المللی یک اثر علمی در مورد مقالات تعیین گردید. در نهایت، تعداد منابع منتخب بدست‌آمده بر اساس این معیارها، ۸۴ منبع (۷۸ مقاله، ۵ کتاب و ۱ پایان‌نامه) شد.

سپس در مرحله استخراج نتایج، داخل منابع منتخب با کدگذاری داده‌ها بر حسب مضامین (نکات و عبارتهای کلیدی پاسخ دهنده به سوال پژوهش)، مفاهیم اصلی مرتبط با تاثیرات اینترنت بر مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی استخراج گردید. در مرحله تحلیل و تلفیق یافته‌ها نیز بعد از توضیح و تفسیر مفاهیم کلیدی مرتبط با مولفه‌های محله‌محوری و ارتباط آن‌ها با یکدیگر، با تکیه بر استدلال منطقی، مهم‌ترین تاثیرات اینترنت بر اهمیت و امکان‌پذیری مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی تحلیل شده و مسائل و چالش‌های اساسی تحقق مولفه‌های محوری ایرانی-اسلامی در عصر اینترنت بیان گردید.

یافته‌ها

اینترنت بر محله‌محوری و مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی، تاثیرات مختلف و متعارضی را دارا بوده که بستگی به میزان توسعه اینترنت و فضای مجازی، نحوه و چگونگی فعالیت‌های اینترنتی افراد و خصوصیات و شرایط زمینه‌ای هر مکان دارد که نتایج متفاوتی را در یک محله پدید می‌آورد. در شکل ۱ بر حسب مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی، مهم‌ترین عوامل استخراجی اثرگذار بر موضوع و مفاهیم اساسی مربوطه به همراه منابع اصلی آن آورده شده است. در ادامه طبق مولفه‌های محله‌محوری ایرانی-اسلامی، یافته‌های بدست آمده تحلیل می‌شود.

تاثیر اینترنت بر خودکفایی نسبی عملکردی محله

در عصر اینترنت خودکفایی نسبی عملکردی محله تحت تاثیر عواملی همچون رواج انجام فعالیت‌های اصلی روزمره بصورت الکترونیکی یا چندپارگی فعالیتی فعالیت‌های اصلی روزمره قرار دارد. رواج انجام فعالیت‌های روزمره به‌صورت الکترونیکی به‌شکل ناقص یا کامل می‌تواند به تسهیل خودکفایی عملکردی محله و کاهش نیاز ساکنین به خروج از محله خود کمک کند و شرایط لازم برای انجام تمامی فعالیت‌های اصلی روزمره در داخل محله را فراهم آورد (Zayed, 2015).

شکل ۱: عوامل و مفاهیم اصلی استخراجی در رابطه با تاثیر اینترنت بر هر یک از مؤلفه‌های محله‌محوری ایرانی - اسلامی

(Yousefi and Dadashpoor, 2019). به تعبیری سبک‌های زندگی الکترونیکی همگرا هستند به این معنی که آنها توانایی حمایت از ساکنان محله‌ها جهت انجام تمام فعالیت‌های زندگی، کار و سرگرمی خود در داخل محله را دارند (Clifford, 2002; Mitchell, 2003). در این زمینه رواج دورکاری می‌تواند نقش مهمی در کاهش نیاز افراد به خروج از محله ایفا نماید و به پشتیبانی از خدمات و امکانات در مقیاس محله منجر شود (Mitchell, 2003). البته دورکاری به افراد امکان آزادی بیش‌تری در انتخاب محل سکونت خود می‌دهد و اهمیت کیفیت محلات را ارتقا می‌بخشد. این بدان معنی است که مردم حتی بیشتر از گذشته به کیفیت و خصوصیات محلات خود اهمیت می‌دهند و سعی می‌کنند محل زندگی‌شان متناسب با سبک زندگی و نیازهای آنها باشد (Alizadeh, 2009). کیفیت محله با در نظرگیری تاثیر آن در فعالیت اینترنتی افراد، نقش مهمی در امکان شکل‌گیری خودکفایی عملکردی محله در این عصر دارد (Hatuka et al, 2020).

از سویی دیگر، رواج فعالیت‌های الکترونیکی و زندگی مجازی می‌تواند تحقق خودکفایی نسبی عملکردی محله را کم‌اهمیت نموده یا دچار چالش نماید. زیرا اینترنت و فضای مجازی می‌تواند بسیاری از فعالیت‌های ضروری و انتخابی مردم همچون خرید، آموزش، تفریح و سرگرمی را که در بستر محلات سنتی اتفاق می‌افتاد را به‌تنهایی تامین نماید (Arranz-Lopez and Soria-Lara, 2022; kellerman, 2019; Lyons et al, 2017) یا اینکه با افزایش اطلاعات و ارتباطات، پیوند و تعامل قوی‌تری را میان ساکنین محله با مکان‌ها و اجتماعات مختلف شهر یا شهرهای دیگر برقرار نماید (Goodspeed, 2017; Pieber and Quan-Haase, 2019; ; Kellerman and Paradiso, 2007; Castells, 1999)

که این موضوع لزوم خودکفایی عملکردی محله را کاهش می‌دهد. ضمن اینکه در این عصر به واسطه امکان بیش‌تر انجام فعالیت‌های ضروری روزمره همچون (کار، آموزش، خرید، خدمات و تعاملات اجتماعی) بصورت الکترونیکی و با قدرت انتخاب فرامکانی، به تدریج حضور در محلات از حالت الزام به انتخاب تغییر خواهد کرد و عملکرد تفریحی جایگاه ویژه‌ای در محلات خواهد داشت (Kellerman and Paradiso, 2007). بر این اساس، مشخصه‌های خودکفایی عملکردی محله در این عصر از تمرکز به فعالیت‌های ضروری به فعالیت‌های انتخابی و تفریحی مردم تغییر خواهد کرد. که این موضوع با معنا و مفهوم خودکفایی که عمدتاً معطوف بر نیازهای اساسی و مشترک ساکنین است، مغایرت دارد. چون در چنین شرایطی تنوع و انعطاف‌پذیری یک اصل اساسی از حیث عملکردی جهت پاسخگویی به سلاقی مختلف ساکنین خواهد بود. افزون بر اینکه امکان چندپارگی فعالیت‌ها در عصر اینترنت به افراد این قابلیت و اجازه را می‌دهد تا فعالیت‌های اصلی روزمره خود همچون کار، خرید و تفریح را در مکان‌ها و زمان‌های مختلف انجام دهند (Arranz- Lopez and Soria-Lara, 2022; Hubers et al, 2008; Lenz and Nobis, 2007). بدین ترتیب تقویت نقش فعالیت‌های تفریحی و انتخابی در عملکرد فضای محله در کنار چندپارگی فعالیت‌های اصلی روزمره می‌تواند تاثیر منفی بر لزوم و امکان خودکفایی نسبی عملکردی محله داشته باشد و افراد را به سمت مکان‌های مختلف سوق دهد. در مجموع ضرورت و اهمیت خودکفایی نسبی عملکردی محله در عصر اینترنت به واسطه تغییرات در نحوه انجام فعالیت‌های روزمره کاهش می‌یابد. با این حال امکان‌پذیری آن بستگی به عوامل مهمی همچون وضعیت دورکاری یا کیفیت فضای فیزیکی محله دارد که تا چه میزان بتواند پاسخگو به نیازهای گوناگون ساکنین داخل محله در تعامل با فضای مجازی باشد.

تاثیر اینترنت بر روابط همسایگی و همیاری محلی

تاثیر اینترنت به روابط همسایگی و همیاری محلی متنوع و بعضاً متعارض بوده که بیانگر وضعیت پیچیده و وابسته به زمینه موضوع است. در یک طرف دیدگاه‌های ناظر بر کاهش روابط همسایگی افراد در این عصر به سبب دورشدن افراد از اجتماع محلی، جایگزینی غالب روابط اجتماعی محلی با روابط اجتماعی شبکه‌مبنا و کاهش کیفیت روابط اجتماعی افراد قرار دارد. فناوری‌های ارتباطی از جمله اینترنت می‌تواند بر روابط اجتماعی محلی تاثیر منفی گذاشته و با کاهش اهمیت مکان، جداساختن همسایگان از یکدیگر و منزوی‌ساختن افراد در خانه‌هایشان، خصوصی‌گرایی را افزایش دهد (Hampton, 2007; Capece and Costa, 2013). استفاده از اینترنت در زندگی روزمره می‌تواند موجب تغییر عادت‌ها و الگوهای رفتاری مردم شده و مردم را از مکان‌های خوب محلی همچون کافه‌ها، میدان‌ها، پارک‌ها و مراکز خرید محلی دور نماید که روابط اجتماعی محلی و همسایگی را شکل می‌دهد (Ghonimi, 2021; Xi et al, 2021; Hampton and Wellman, 2003). یک عامل مهم در این دیدگاه، مدت زمان استفاده از اینترنت است که در صورت گذشت فعالیت آنلاین از حد مشخصی، اینترنت می‌تواند جایگزین سایر فعالیت‌ها از جمله تعاملات با همسایگان شود (Castells, 2002; Hampton, 2002). همچنین به باور برخی اندیشمندان، اگرچه اینترنت باعث کاهش روابط اجتماعی افراد نمی‌شود ولی اجتماعات مجازی می‌تواند جایگزین روابط اجتماعی و همسایگی محلی شده و غالب کارکردها و آثار مثبت محلات سنتی را تامین نمایند. به طوری که اجتماعات فرد به فرد در عصر اینترنت شکل می‌گیرد و کانون اصلی اجتماعات از محلات به شبکه‌های مجازی پراکنده منتقل می‌شود (Wellman, 2005; Webber, 1964; Wellman, 2002; Bradshaw, 2008). این موضوع می‌تواند اهمیت و جایگاه روابط همسایگی محلی را کاهش دهد؛ زیرا افراد به نیاز خود جهت تعاملات، پیوندها و تعلقات اجتماعی در فضای دیگری می‌توانند پاسخ دهند. عامل منفی دیگر جهت برقراری روابط همسایگی در این عصر کاهش کیفیت و عمق روابط اجتماعی به علت محدودیت‌های ارتباطی این فناوری، گسترش تعداد و تکرار ارتباطات اجتماعی و حضور دائمی اینترنت با پیدایش گوشی‌های هوشمند در زندگی و تعاملات حضوری افراد به حساب می‌آید (Misra et al, 2014; Rotondi et al, 2017; Driskell and Lyon, 2002; Johnson and Haleboua, 2014; Candioto, 2022). به طوری که افراد می‌توانند حتی هنگام حضور در فضای محله

و تعاملات اجتماعی محلی، به دلیل استفاده از تلفن همراه هوشمند و درگیر شدن با فضای مجازی، تمرکز و توجه کافی را نداشته باشند (Kellerman, 2019; Hatuka and Toch, 2014). مردم از نظر جسمی در مکان شهری‌اند، اما ممکن است توجه آنها جاهای دیگر باشد و با فرد یا مکان دیگری به‌طور مجازی تعامل برقرار کنند (Willis, 2017). این موضوع در کاهش تعاملات اجتماعی در یک مکان جغرافیایی همچون محله و مخصوصاً کیفیت آن بسیار موثر است. در طرف مقابل، برخی دیدگاه‌ها حاکی از نقش مکمل و تقویت‌کننده اینترنت و فضای مجازی جهت تقویت روابط همسایگی دارد. در این دیدگاه دو مسئله حائز اهمیت یکی امکان تقویت فرصت‌های تعاملات اجتماعی میان همسایگان به وسیله اینترنت و دیگری ظرفیت اینترنت جهت حفظ و استمرار بخشی به تعاملات اجتماعی محلی است (Hampton, Hampton and Wellman, 2003; mitchell, 2003; Hampton, 2002; 2015). مردم در عصر اینترنت فرصت بیشتری برای حضور در فعالیت‌های محلی به ویژه در صورت رواج بیش تر دورکاری خواهند داشت که این موضوع فرصتی برای رونق بیش تر کاربری‌های محلی و افزایش ارتباط چهره به چهره و تعاملات اجتماعی خواهد بود (mitchell, 2003). همچنین اینترنت از طریق سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی محلی^{۱۷} می‌تواند از انواع روابط اجتماعی قوی و ضعیف، ابزاری، عاطفی، اجتماعی و وابستگی محلی پشتیبانی کند. مثلاً افراد می‌توانند از طریق این شبکه‌ها از فرصت‌های اجتماعی موجود در محله خود همچون برگزاری رویدادها و مراسم‌های فرهنگی و مذهبی در محله باخبر شوند و دوستی‌ها و پیوندهای اجتماعی خود را تقویت کنند (Schehl, 2020; kim and Shin, 2016). روابط به‌ندرت فقط از طریق ارتباطات مجازی حفظ می‌شوند، اما از طریق ترکیبی از تعاملات آنلاین و آفلاین پایدار می‌مانند (Lee and Lee, Hampton and Wellman, 1999; 2010). بنابراین اگر اجتماعات مجازی و سایت‌های اینترنتی مکان مبنا باشند و به پشتیبانی از فعالیت‌ها، سیاستگذاری‌ها و طرح‌های فضاهای محلی بپردازند، می‌توانند نقش مکمل و تقویت‌کننده زیادی برای تعاملات اجتماعی و روابط همسایگی محلی داشته باشند (Gibbons, 2020; Willis, 2017). در این زمینه اینترنت مکان^{۱۸} و سیستم‌های آگاهی مکانی^{۱۹} می‌توانند با افزایش آگاهی محیطی افراد و درگیر نمودن بیشتر آن‌ها با فضاهای محلی، روابط همسایگی محلی را تقویت و گسترش دهند (Carroll et al, 2017). با این وجود از اشکالات اصلی آن‌ها امکان کاهش تجربیات مشترک در فضا، حذف برخی برخوردهای چهره به چهره تصادفی و کاهش همه‌شمولی اجتماعی به شمار می‌آید (Pieber and Quan-Haase, 2019; De Souza e Silva and Frith, 2010; Sutko and De Souza e Silva, 2010).

در مجموع روابط همسایگی در عصر پیشرفت فناوری‌های ارتباطی می‌تواند به فراخور شرایط هر محله و مکان از لحاظ وضعیت فناوری، محیط فیزیکی و خصوصیات اجتماعی و فرهنگی ساکنین، کاهش یا افزایش پیدا نماید. با این حال مسئله منفی اساسی در روابط همسایگی محلی عصر اینترنت، مسئله امکان کاهش کیفیت روابط اجتماعی افراد است که می‌تواند روابط گرم همسایگی محلات سنتی و حس همدردی و همیاری را در میان همسایگان و هم‌محلی‌ها تنزل و تقلیل دهد. بدین خاطر در این عصر تقویت روابط همسایگی در محلات، فراتر از نیازی که به اصلاح و پیشرفت فناوری‌های ارتباطی دارد، تنها در صورتی که پیوندها و تعاملات مجازی با پیوندها و تعاملات فیزیکی و چهره به چهره توانمند باشد می‌تواند روابط همسایگی با مشخصه‌های یک محله ایرانی - اسلامی را محقق نماید.

تاثیر اینترنت بر خودیاری و حکمروایی محلی

فردگرایی اینترنت، سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی محلی و مسئله شکاف دیجیتال^{۲۰} در عصر اینترنت از جمله موضوعات اساسی هستند که می‌توانند بر خودیاری و حکمروایی محلی تاثیر قابل ملاحظه‌ای گذارند. اینترنت اگرچه با سرعت بخشی و فراگیر نمودن جریان اطلاعات و افزایش قدرت انتخاب افراد، موجب افزایش آگاهی و آزادی افراد و تقویت نیاز به مردم سالاری و امکان تحقق آن است ولی با تغییر و تحول روابط اجتماعی، شیوه مدیریتی محلات را نیز متاثر می‌کند. این فناوری با تسهیل زندگی فردمحورانه و آزادی انسان از قیدها و پیوندهای اجتماعی محلی، ساختار

اجتماعی سنتی بستر ساز مدیریت مشارکتی محله را تضعیف می‌نماید که به تبع آن تحقق محله محوری از بعد مدیریتی نیازمند تغییر و تحولات و برنامه‌ریزی سنجیده و بلندمدت خواهد شد (Wellman, 2002; Rainie and Wellman, 2012). با این حال در این مسیر یک فرصت اساسی در عصر اینترنت، امکان ایجاد سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی با کارکردی محلی و مکان‌محور است که به محله خاصی معطوف شده و افزایش مشارکت مردم در اداره و مدیریت محله خود را فراهم می‌کند (Giannoumis and Joneja, 2022; Vogel et al, 2020; Capece and Costa, 2013; Kwon et al, 2020).

شبکه‌های مجازی در عصر اینترنت می‌تواند به‌عنوان یک ابزار تسهیل‌کننده در ارتباطات اجتماعی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات در سطح محله درک شود (Breck and Hermes, 2018; Tayebi, 2013). امکان شکل‌گیری آگاهی فراگیر و تماس‌های اجتماعی مستمر از طریق بسترهای مجازی یک فرصت عالی برای مدیریت و برنامه‌ریزی مشارکتی محله و شکل‌گیری عمل جمعی در محله خواهد بود (Hampton, 2015). مسئولین و ساکنین محلات می‌توانند از طریق بسترهای مجازی، تعاملات دوطرفه و مستمر با یکدیگر برقرار کنند و ساکنین در فرآیند طرح‌های محله‌ای مشارکت کنند، به شرح و اطلاع‌رسانی وقایع و رویدادهای محلی بپردازند، دیدگاه‌های خود را درباره محله و مسائل آن به بحث و اشتراک بگذارند و همچنین در عمل‌های جمعی مردمی و فعالیت‌های داوطلبانه و خیرخواهانه مشارکت نمایند (Lin and Geertman, 2019; Gün et al, 2019; De Meulenaere et al, 2022). در نتیجه این بسترهای مجازی قادرند به افزایش شفافیت، پاسخگویی، مشارکتی نمودن و همه‌شمولی مدیریت محله و افزایش سرمایه اجتماعی محلی و کارآمدسازی اقدامات محله‌ای به لحاظ ایجاد و گسترش خدمات متناسب با نیازها و خواست ساکنان منجر شوند (Hampton and Wellman, 2003; Gün et al, 2019). صرفاً تسهیل انتشار اطلاعات توسط شبکه‌های اجتماعی محلی کافی نیست و اجتماعات شبکه‌ای بایستی ابزارهایی را برای اعضای خود فراهم آورند که ایجاد محتوا را تشویق و تسهیل کرده و با این شیوه از استفاده سازنده از فناوری حمایت کنند (Capece and Costa, 2013). همچنین تنها تامین بسترهای تعامل آنلاین کافی نبوده و بایستی ابزارهای مشارکت به‌صورت آنلاین و حضوری فراهم گردد (Afzalan and Evans-Cowley, 2015; Kleinhans et al, 2015). با این حال تداوم تعامل، به صورت آفلاین و آنلاین، تنها در صورتی رخ می‌دهد که پاداش‌ها در دنیای واقعی به ساکنان در قالب بهبود محله، خدمات بهتر یا رویدادها تعلق گیرد و عوامل اثرگذاری همچون اعتمادسازی، حفظ حریم خصوصی و پاسخگویی دولت در طرح‌های محلی جهت استفاده از پلتفرم‌های اجتماعی تامین گردد (Giannoumis and Joneja et al, 2022; Kleinhans et al, 2015).

از طرفی با وجود ظرفیت‌های اساسی اینترنت در تسهیل انتشار اطلاعات و تقویت تعاملات محلی، یک چالش مهم در امر خودیاری و حکمروایی محلی، مقابله با شکاف دیجیتال به‌معنای تفاوت در دسترسی و استفاده مردم از فضای مجازی است که می‌تواند مانع تعامل سازنده و فراگیر میان مسئولین و مردم محلی باهمدیگر شود و در نتیجه فعالیت‌های مجازی محلی جهت خودیاری و حکمروایی محلی را ناکارآمد و ناعادلانه سازد (Mesch and Talmud, 2010; Beckers et al, 2005; Cheshmehzangi, 2022; Wang et al, 2021). به این فناوری را فراهم کرد و تامین دسترسی چندگانه مردم به اینترنت در فضاهای عمومی محله (نظیر ایجاد کافی‌نت‌ها و مراکز ارتباطات از راه دور)، خانه و تلفن‌های همراه، نقش موثری در جهت افزایش مشارکت مردم خواهد داشت (Reisdorf, 2020). همچنین باید در جهت افزایش سواد کامپیوتری و سواد دیجیتال مردم محلی و آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی مردم در زمینه قابلیت‌ها و ظرفیت‌های اینترنت و مزایا و معایب آن به ویژه در اقشار کم‌توان یا آسیب پذیرتر اقدام نمود؛ چون این اقدامات پیش‌نیاز هرگونه برنامه‌ریزی، مدیریت و خدمات‌رسانی در محله به‌شکل مجازی است. البته طبیعتاً به‌مرور زمان و با آشنایی و مانوس شدن بیش‌تر عموم مردم با این فناوری و کاربرپسندتر شدن آن، مسئله شکاف دیجیتال تضعیف می‌گردد که این موضوع می‌تواند تحقق خودیاری و حکمروایی محلی در عصر اینترنت را آسان‌تر و امکان‌پذیرتر نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که رواج و توسعه اینترنت و فضای مجازی می‌تواند تاثیرات مثبت و منفی مختلفی بر محله‌محوری ایرانی - اسلامی داشته باشد و تغییراتی در وضعیت اهمیتی و امکان‌پذیری مولفه‌های آن ایجاد نماید. محله‌محوری ایرانی - اسلامی در بعد عملکردی که ناظر بر خودکفایی نسبی عملکردی است، ضرورت وجود خود را در عصر اینترنت به‌واسطه قابلیت‌های ارتباطی و اطلاعاتی این فناوری کاهش می‌دهد و تحقق آن در یک محله وابستگی زیادی به شرایط محله از لحاظ کیفیت کالبدی یا وضعیت فعالیت اینترنتی افراد محله (همچون وضعیت دورکاری) دارد. محله محوری ایرانی - اسلامی در بعد اجتماعی که عمدتاً معطوف به روابط همسایگی است، خلا و کمبود جدی آن در عصر اینترنت نیز احساس می‌شود. با این حال اینترنت می‌تواند اثرات منفی جدی بر روابط همسایگی به علت تغییر شرایط زندگی مردم و انتقال بخش زیادی از روابط اجتماعی به شبکه‌های اجتماعی ایجاد نماید. نکته دیگر آن است که چالش‌ها و مسائل سخت و پیچیده‌ای همچون حفظ و تقویت روابط چهره به چهره در این زمینه وجود دارد که بهبود و تقویت روابط همسایگی با مشخصه‌های شهر اسلامی در این عصر را با مشکل روبرو می‌نماید. محله محوری در بعد مدیریتی در قالب خودیاری و حکمروایی محلی نیز در عصر اینترنت می‌تواند ضمن افزایش ضرورت به خاطر افزایش قدرت انتخاب و آگاهی عمومی و تقویت مردم سالاری، وضعیت نسبتاً مناسبی را به‌واسطه ظرفیت این فناوری جهت افزایش شفافیت‌بخشی، مشارکتی‌نمودن و کارآمدسازی مدیریت شهری داشته باشد. همچنین مسائل و چالش‌های مهم این بعد همچون شکاف دیجیتال قابلیت حل بیش‌تری نسبت به بعد عملکردی و مخصوصاً اجتماعی دارد.

بدین ترتیب به نظر می‌رسد از میان سه مولفه اساسی محله‌محوری ایرانی - اسلامی، تاثیر اینترنت بر مولفه خودیاری و حکمروایی محلی، ضمن متحول‌کننده‌بودن، عمدتاً مثبت و رو به بهبود باشد، خودکفایی نسبی عملکردی محله کم‌تر در این عصر مورد توجه و نیاز باشد و روابط همسایگی و همیاری محلی نیز شرایط سختی را جهت تحقق داشته باشد. از طرفی با توجه به اینکه اساس و پایه محله ایرانی - اسلامی و محله‌محوری آن بر بعد اجتماعی و روابط اجتماعی، در قالب روابط همسایگی متکی است، محله‌محوری ایرانی - اسلامی، پیچیدگی و سختی بیش‌تری جهت تحقق در عصر توسعه اینترنت دارد؛ مگر اینکه مفهوم محله‌محوری ایرانی - اسلامی دچار افول شده و جامعیت گذشته خود را نداشته باشد. زیرا طبق یافته‌های موجود، علی‌رغم توانایی اینترنت و فضای مجازی در افزایش روابط اجتماعی و تقویت سرمایه اجتماعی، غالباً اندیشمندان بر این باورند که روابط اجتماعی در عصر اینترنت می‌تواند محدودیت‌هایی در کیفیت روابط اجتماعی داشته باشد و کیفیت غنی اجتماعات سنتی محلی را برخوردار نباشد که تحقق محله‌محوری ایرانی - اسلامی را دچار مشکل می‌نماید.

در مجموع کیفیت و عملکرد فضای فیزیکی و واقعی محله جهت تحقق محله‌محوری ایرانی - اسلامی در عصر توسعه اینترنت بسیار پررنگ‌تر از دوران قبل از آن است زیرا روابط گرم همسایگی به‌عنوان مهم‌ترین مولفه محله‌محوری ایرانی - اسلامی، وابستگی زیادی به تعاملات چهره به چهره جهت تحقق کیفیت مطلوب خود دارد. مسئله‌ای که تحقق آن با در نظرگیری شرایط زندگی عصر اینترنت و رواج سبک‌های زندگی الکترونیکی در این عصر عمل دشوار و پرچالشی است. با این وجود افزایش انطباق و نقش مکمل میان محلات و اینترنت از طریق اقداماتی نظیر افزایش قابلیت و جذابیت پدیده‌روی در محله و افزایش فرصت فعالیت‌های انتخابی - تفریحی در فضای محله می‌تواند در بهبود این وضعیت موثر عمل نماید. مخصوصاً اگر این سیاست‌های کالبدی توأمان با راه‌اندازی و نقش فعال بسترهای مجازی تعاملات اجتماعی وابسته به نهادهای مسئول محلی همچون شهرداری‌ها و یا مراکز اجتماعی - خدماتی محله مثل مسجد یا مدرسه باشد که افراد محله در آن‌ها نقش فعالانه‌ای داشته باشند. این بسترهای مجازی می‌توانند زمینه‌ساز تسهیل و تقویت بیش‌تر تعاملات اجتماعی حضوری و مجازی میان ساکنین محله و تداوم و استمراربخشی به روابط اجتماعی میان افراد محله شوند.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از رساله دکتری رسول حق بیان با عنوان «واکاوی امکان بازیابی کارکرد اجتماعی محله ایرانی- اسلامی در عصر توسعه فضای مجازی. مطالعه موردی: محله پرواز و مقصودیه شهر تبریز» می باشد که با راهنمایی دکتر مرتضی میرغلامی و دکتر پریسا هاشم‌پور در دانشگاه هنر اسلامی تبریز انجام گرفته است.

پی نوشت

1. Traditional Neighborhood Development
2. Multi- tasking
3. Fragmentation
4. E-lifestyle
5. Virtual communities
6. Virtual social networks
7. Teleworking
8. Meta synthesis
9. Community
10. Google scholar
11. Social media
12. Urban technology
13. Taylor and Francis
14. Elsevier
15. Springer
16. Sage
17. Local social networks
18. Internet of place
19. Location aware system
20. Digital Divide

حامی مالی: بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش: نویسنده اول و دوم مقاله، عمدتاً نقش مدیریت و راهبری پژوهش و اصلاح متن پیش‌نویس مقاله و نویسنده سوم، نقش نگارش نسخه پیش‌نویس متن مقاله را برعهده داشته است.

تضاد منافع: نویسنده (نویسندگان) اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

References

- Afzalan, N., and Evans-Cowley, J., 2015. Planning and social media: Facebook for planning at the neighbourhood scale. *Planning Practice and Research*, 30(3), 270-285.
<https://doi.org/10.1080/02697459.2015.1052943>.
- Alizadeh, T., 2009. Urban design in the digital age: a literature review of telework and wired communities. *Journal of Urbanism*, 2(3), 195-213. <https://doi.org/10.1080/17549170903056789>.
- Ansari, A., 2002. The Social Status of Neighborhood in Islamic Cities with Emphasis on Isfahan, *University of Isfahan Research Journal*, (1), 15-26.
<https://www.sid.ir/paper/24884/fa>. (In Persian)
- Arranz-López, A., and Soria-Lara, J. A., 2022. ICT use and spatial fragmentation of activity participation in post-COVID-19 urban societies. *Land use policy*, 120, 106302.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2022.106302>.

- Ashton, H., and Thorns, D. C., 2007. The role of information communications technology in retrieving local community. *City and Community*, 6(3), 211-229.
<https://doi.org/10.1111/j.1540-6040.2007.00214.x>.
- Beckers, D., van Gent, W., Iedema, J., and de Haan, J., 2005. Effects of ICT on social cohesion: The Cyburg case. In *Digital Cities III. Information Technologies for Social Capital: Cross-cultural Perspectives: Third International Digital Cities Workshop*, Amsterdam, The Netherlands, September 18-19, 2003. Revised Selected Papers 3 (pp. 391-406). Springer Berlin Heidelberg.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/11407546_24.
- Biki Tafti, H., and Jalili Sadrabad, S. (2022). Strategic Planning for the Development of Urban Neighborhoods Using the Principles of Iranian-Islamic Urban Planning and the Traditional Neighborhood Development (TND) Approach; Case Study: Fahadan No Neighborhood, Yazd. *Journal of Islamic Architecture Research*, 10(35), 17-44.
<https://jria.iust.ac.ir/article-1-1538-fa.html>. (In Persian)
- Bradshaw, T. K., 2008. The post-place community: Contributions to the debate about the definition of community. *Community Development*, 39(1), 5-16.
- Breek, P., Hermes, J., Eshuis, J., and Mommaas, H., 2018. The role of social media in collective processes of place making: A study of two neighborhood blogs in Amsterdam. *City and Community*, 17(3), 906-924. <https://doi.org/10.1111/cico.12312>.
- Candiotto, L., 2022. Extended loneliness. When hyperconnectivity makes us feel alone. *Ethics and Information Technology*, 24(4), 47.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-022-09669-4>.
- Capece, G., and Costa, R., 2013. The new neighbourhood in the internet era: network communities serving local communities. *Behaviour and Information Technology*, 32(5), 438-448.
<https://doi.org/10.1080/0144929X.2011.610825>.
- Carroll, J. M., Shih, P. C., Kropczynski, J., Cai, G., Rosson, M. B., and Han, K., 2017. The Internet of Places at community-scale: design scenarios for hyperlocal neighborhood. In *Enriching urban spaces with ambient computing, the Internet of Things, and smart city design* (pp. 1-24). IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-5225-0827-4.ch001.
- Castells, M., 1999. Grassrooting the space of flows. *Urban Geography*, 20(4), 294-302.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/0272-3638.20.4.294>.
- Castells, M., 2002. *The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, and society*. Oxford University Press on Demand.
- Cheshmehzangi, A., 2022. *ICT, Cities, and Reaching Positive Peace*. Springer Nature.
<https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-19-3167-3>.
- Clifford, J. S., 2002. *Transcending locality-driven lifestyles: The potential of the Internet to redefine neighborhood patterns*. Harvard University.
- De Filippi, F., and Balbo, R., 2011. Planning for real: ICT as a tool in urban regeneration. *The Built and Human Environment Review*, 4(1), 67-73. <http://tbher.org/index.php/tbher/article/view/44>.
- De Meulenaere, J., Courtois, C., Walrave, M., Pauwels, L. J., Hardyns, W., and Ponnet, K., 2022. Exploring the user base of online neighborhood networks: determinants of online neighborhood network membership and uses. *Journal of Urban Technology*, 1-16.
<https://doi.org/10.1080/10630732.2022.2100211>.
- De Souza e Silva, A., and Frith, J., 2010. Locative mobile social networks: Mapping communication and location in urban spaces. *Mobilities*, 5(4), 485-505.
<https://doi.org/10.1080/17450101.2010.510332>.

- Driskell, R. B., and Lyon, L., 2002. Are virtual communities true communities? Examining the environments and elements of community. *City and Community*, 1(4), 373-390.
<https://doi.org/10.1111/1540-6040.00031>.
- Evans-Cowley, J., and Hollander, J., 2010. The new generation of public participation: Internet-based participation tools. *Planning Practice and Research*, 25(3), 397-408.
<https://doi.org/10.1080/02697459.2010.503432>.
- Ghonimi, I. G., 2021. Smart City: A Question of Social Sustainability in Urban Spaces? Assessing The Impacts of ICT on Changing Urban Behavioral Patterns in Urban Spaces of Madinaty, Egypt. *Journal of Urban Research*, 42(1), 70-96. [10.21608/jur.2021.57015.1047](https://doi.org/10.21608/jur.2021.57015.1047).
- Giannoumis, G. A., and Joneja, N., 2022. Citizen Participation and ICT for Urban Development in Oslo. In *Citizen Participation in the Information Society: Comparing Participatory Channels in Urban Development* (pp. 97-116). Cham: Springer International Publishing.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-99940-7_5.
- Gibbons, J., 2020. "Placing" the relation of social media participation to neighborhood community connection. *Journal of Urban Affairs*, 42(8), 1262-1277.
<https://doi.org/10.1080/07352166.2020.1792311>.
- Goodspeed, R., 2017. Community and urban places in a digital world. *City and Community*.
<https://doi.org/10.1111/cico.12218>.
- Graham, S., and Marvin, S., 2002. *Telecommunications and the city: Electronic spaces, urban places*. Routledge.
- Gün, A., Demir, Y., and Pak, B., 2019. Urban design empowerment through ICT-based platforms in Europe. *International journal of urban sciences*, 24(2), 189-215.
<https://doi.org/10.1080/12265934.2019.1604250>.
- Hampton, K. N., 2007. Neighborhoods in the Network Society the e-Neighbors study. *Information, Communication and Society*, 10(5), 714-748. <https://doi.org/10.1080/13691180701658061>.
- Hampton, K. N., 2015. Persistent and pervasive community: New communication technologies and the future of community. *American Behavioral Scientist*, 60(1), 101-124.
<https://doi.org/10.1177/0002764215601714>.
- Hampton, K. N., and Wellman, B., 1999. Examining community in the digital neighborhood: early results from Canada's wired suburb. In *Kyoto Workshop on Digital Cities* (pp. 194-208). Springer, Berlin, Heidelberg. https://link.springer.com/chapter/10.1007/3-540-46422-0_16.
- Hampton, K., 2002. Place-based and IT Mediated 'Community'. *Planning Theory and Practice*, 3(2), 228-231.
- Hampton, K., and Wellman, B., 2003. Neighboring in Netville: How the Internet supports community and social capital in a wired suburb. *City and Community*, 2(4), 277-311.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1046/j.1535-6841.2003.00057.x>.
- Hatuka, T., and Toch, E., 2014. The emergence of portable private-personal territory: Smartphones, social conduct and public spaces. *Urban Studies*, 53(10), 2192-2208.
<https://doi.org/10.1177/0042098014524608>.
- Hatuka, T., Zur, H., and Mendoza, J. A., 2020. The urban digital lifestyle: An analytical framework for placing digital practices in a spatial context and for developing applicable policy. *Cities*, 111, 102978. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102978>.
- Hosseini, S., and Soltani, M., 2018. Comparative Analysis of the Concept of Neighborhood in the Traditional System of Iranian Cities with Similar (Alternative) Models of the Contemporary Period, *Bagh-e Nazar*, 15(60), 15-28. <https://www.sid.ir/paper/365182/fa>. (In Persian)

- Hubers, C., Schwanen, T., and Dijst, M., 2008. ICT and temporal fragmentation of activities: an analytical framework and initial empirical findings. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 99(5), 528-546. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2008.00490.x>.
- Johnson, B. J., and Halegoua, G. R., 2014. Potential and challenges for social media in the neighborhood context. *Journal of Urban Technology*, 21(4), 51-75. <https://doi.org/10.1080/10630732.2014.971528>.
- Kellerman, A., 2009. The end of spatial reorganization? Urban landscapes of personal mobilities in the information age. *Journal of Urban Technology*, 16(1), 47-61. <https://doi.org/10.1080/10630730903076510>.
- Kellerman, A., 2016. *Geographic interpretations of the internet*. Springer International Publishing.
- Kellerman, A., 2019. *The Internet city: people, companies, systems and vehicles*. Edward Elgar Publishing.
- Kellerman, A., and Paradiso, M., 2007. The Geographical location in the information age: from destiny to opportunity?. *GeoJournal*, 70, 195-211. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10708-008-9131-2>.
- Kim, Y. C., and Shin, E. K., 2016. Localized use of information and communication technologies in Seoul's urban neighborhoods. *American Behavioral Scientist*, 60(1), 81-100. <https://doi.org/10.1177/0002764215601713>.
- Kleinhans, R., Van Ham, M., and Evans-Cowley, J., 2015. Using social media and mobile technologies to foster engagement and self-organization in participatory urban planning and neighbourhood governance. <https://doi.org/10.1080/02697459.2015.1051320>.
- Kwon, K. H., Shao, C., and Nah, S., 2020. Localized social media and civic life: Motivations, trust, and civic participation in local community contexts. *Journal of Information Technology and Politics*, 18(1), 55-69. <https://doi.org/10.1080/19331681.2020.1805086>.
- Leary, H., and Walker, A., 2018. Meta-analysis and meta-synthesis methodologies: Rigorously piecing together research. *TechTrends*, 62(5), 525-534. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11528-018-0312-7>.
- Lee, J., and Lee, H., 2010. The computer-mediated communication network: Exploring the linkage between the online community and social capital. *new media and society*, 12(5), 711-727. <https://doi.org/10.1177/1461444809343568>.
- Lenz, B., and Nobis, C., 2007. The changing allocation of activities in space and time by the use of ICT—"Fragmentation" as a new concept and empirical results. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 41(2), 190-204. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2006.03.004>.
- Lin, Y., and Geertman, S., 2019. Can social media play a role in urban planning? A literature review. *Computational Urban Planning and Management for Smart Cities* 16, 69-84. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-19424-6_5.
- Lyons, G., Mokhtarian, P., Dijst, M., and Böcker, L., 2017. The dynamics of urban metabolism in the face of digitalization and changing lifestyles: Understanding and influencing our cities. *Resources, Conservation and Recycling*, 132, 246-257. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.07.032>.
- Madanipour, A., 2001. How Relevant Is 'Planning by Neighbourhoods' Today?, Liverpool University Press, Vol. 72, No. 2, p.171-191. <https://www.jstor.org/stable/40112446>.
- Malecki, E. J., 2006. Cities in the Internet age. In *The Emerging Digital Economy* (pp. 215-237). Springer, Berlin, Heidelberg. https://link.springer.com/chapter/10.1007/3-540-34488-8_10.

- Maroufi, H., and Dolabi, P., 2020. Contemporary Modernization of the "Neighborhood" Concept in the Iranian City with a Focus on the Principles of Neighborhood-Based Planning, *Iranian Architecture and Urban Planning*, 11(19), 25-40.
<https://doi.org/10.30475/isau.2020.169056.1168>. **(In Persian)**
- Mesch, G. S., and Talmud, I., 2010. Internet connectivity, community participation, and place attachment: A longitudinal study. *American Behavioral Scientist*, 53(8), 1095-1110.
<https://doi.org/10.1177/0002764209356243>.
- Meshkini, A., and Rezaei Moghadam, A., 2014. Investigating the Components and Indicators of the Islamic City with Emphasis on the Role and Importance of Culture-Building in Realizing the Islamic-Iranian Urban Planning Model, *Sustainable City*, 1(1), 37-68.
<https://www.sid.ir/paper/836060/fa>. **(In Persian)**
- Meshkini, A., Hamzehnejad, M., and Ghasemi, A., 2015. Conceptual Refinement and Explanation of Strategies and Indicators for Assessing the Realization of Four Principles: Mosque-Orientedness, Neighborhood-Orientedness, Introversion, and Nature-Orientedness in the Iranian-Islamic City, *Journal of Researches in Islamic Architecture*, 3(8), 18-35.
<http://jria.iust.ac.ir/article-1-270-fa.html>. **(In Persian)**
- Misra, S., Cheng, L., Genevie, J., and Yuan, M., 2014. The iPhone effect: The quality of in-person social interactions in the presence of mobile devices. *Environment and Behavior*, 48(2), 275-298.
<https://doi.org/10.1177/0013916514539755>.
- Mitchell, W. J., 2003. Emerging digital neighbourhoods. In *Urban villages and the making of communities* (pp. 112-135). Taylor and Francis.
- Mokhtarian, P. L., Salomon, I., and Handy, S. L., 2006. The impacts of ICT on leisure activities and travel: a conceptual exploration. *Transportation*, 33(3), 263-289.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11116-005-2305-6>.
- Mossberger, K., Tolbert, C. J., and McNeal, R. S., 2008. *Digital citizenship: The Internet, society, and participation*. MIT Press. <https://mitpress.mit.edu/9780262633536/digital-citizenship/>.
- Pieber, D. A., and Quan-Haase, A., 2019. Up close and impersonal: Locative media and the changing nature of the networked individual in the city. In *Handbook of Cities and Networks* (pp. 409-426). Edward Elgar Publishing.
- Rahnamaei, M., Farhoudi, R., Ghalibaf, M., and Hadipour, H., 2007. Structural and Functional Evolution of Neighborhoods in Iranian Cities, *Journal of the Geographical Society of Iran*, 5(12 and 13), 19-43. <https://www.sid.ir/paper/482395/fa>. **(In Persian)**
- Rainie, H., and Wellman, B., 2012. *Networked: The new social operating system* (Vol. 10). Cambridge, MA: Mit Press.
- Reisdorf, B. C., Fernandez, L., Hampton, K. N., Shin, I., and Dutton, W. H., 2022. Mobile phones will not eliminate digital and social divides: how variation in internet activities mediates the relationship between type of internet access and local social capital in Detroit. *Social Science Computer Review*, 40(2), 288-308. <https://doi.org/10.1177/0894439320909446>.
- Rotondi, V., Stanca, L., and Tomasuolo, M., 2017. Connecting alone: Smartphone use, quality of social interactions and well-being. *Journal of Economic Psychology*, 63, 17-26.
<https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.09.001>.
- Salaripour, A., Ramezani, H., Zali, N., and Safaie Karpour, M., 2018. Investigating the Quality of Neighborhood Relations within the Iranian-Islamic Neighborhood and its Role in Place Attachment: A Case Study of Saghrisazan Neighborhood in Rasht. *Iranian-Islamic City Studies*, 9(46), 35-47. <https://www.sid.ir/paper/177415/fa>. **(In Persian)**

- Sandelowski, M., and Barroso, J., 2003. Toward a metasynthesis of qualitative findings on motherhood in HIV-positive women. *Research in nursing and health*, 26(2), 153-170. <https://doi.org/10.1002/nur.10072>.
- Schehl, B., 2020. Outdoor activity among older adults: Exploring the role of informational Internet use. *Educational Gerontology*, 46(1), 36-45. <https://doi.org/10.1080/03601277.2019.1698200>.
- Sheikhi, M., 2003. The Neighborhood Structure of the City in Islamic Lands, *Quarterly Journal of Social Sciences*. https://qjss.atu.ac.ir/article_5244.html. **(In Persian)**
- Soltanzadeh, M., 2020. Investigating the Capacities of the Physical and Social Environment of Historical Neighborhoods in the Formation of Social Capital. *Journal of Islamic Architecture and Urbanism*, 5(1), 201-216. <http://ciauj-tabriziau.ir/article-1-234-fa.html>. **(In Persian)**
- Sutko, D. M., and de Souza e Silva, A., 2010. Location-aware mobile media and urban sociability. *New Media and Society*, 13(5), 807-823. <https://doi.org/10.1177/1461444810385202>.
- Tayebi, A., 2013. "Communihood:" A less formal or more local form of community in the age of the internet. *Journal of Urban Technology*, 20(2), 77-91. <https://doi.org/10.1080/10630732.2013.769317>.
- Vogel, P., Von Mandelsloh, F., Grotherr, C., Gaidys, U., and Böhmman, T., 2020. Design and Evaluation of an Online Neighborhood Social Network for Fostering Social Connectedness and Participation: Lessons from Two Urban Neighborhoods. In ICIS.
- Vriens, E., and van Ingen, E., 2018. Does the rise of the Internet bring erosion of strong ties? Analyses of social media use and changes in core discussion networks. *New media and society*, 20(7), 2432-2449. <https://doi.org/10.1177/1461444817724169>.
- Walsh, D., and Downe, S., 2005. Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of advanced nursing*, 50(2), 204-211. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03380.x>.
- Wang, D., Zhou, T., and Wang, M., 2021. Information and communication technology (ICT), digital divide and urbanization: Evidence from Chinese cities. *Technology in Society*, 64, 101516. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101516>.
- Webber, M., 1964. *The Urban Place and the Non-place Urban Realm: Explorations into Urban Structure*. Routledge.
- Wellman, B., 2002. Little boxes, glocalization, and networked individualism. In *Digital Cities II: Computational and Sociological Approaches: Second Kyoto Workshop on Digital Cities Kyoto, Japan, October 18–20, 2001 Revised Papers* (pp. 10-25). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. https://link.springer.com/chapter/10.1007/3-540-45636-8_2.
- Wellman, B., 2005. Community: from neighborhood to network. *Communications of the ACM*, 48(10), 53-55. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/1089107.1089137>.
- Willis, K. S., 2017. *Netspaces: space and place in a networked world*. Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315562902>.
- Wilson, B., and Chakraborty, A., 2019. Planning smart (er) cities: The promise of civic technology. *Journal of Urban Technology*, 26(4), 29-51. <https://doi.org/10.1080/10630732.2019.1631097>.
- Xi, G., Cao, X., and Zhen, F., 2021. How does same-day-delivery online shopping reshape social interactions among neighbors in Nanjing? *Cities*, 114, 103219. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103219>.
- Yazdani, M., 2015. *Neighborhood-Orientedness: Improving Urban Neighborhoods with a Modern Approach*, Tisa, First Edition, Tehran, 134 pp. **(In Persian)**

- Yousefi, Z., and Dadashpoor, H., 2019. How do ICTs affect urban spatial structure? A systematic literature review. *Journal of Urban Technology*, 27(1), 47-65.
<https://doi.org/10.1080/10630732.2019.1689593>.
- Zayed, M. A., 2015. Reinventing the neighborhood theory in the information age. *Journal of Engineering and Applied Science*, 62(2), 141-163.
- Zimmer, L., 2006. Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts. *Journal of Advanced Nursing*, 53(3), 311-318. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.03721.x>.